

Hvad sker der, når vi dør?

Ordet og Israel, 2013 nr.1, s.13-17

Emnet for denne artikel er den fysiske død. Vi skal derfor se på, hvad døden er, og hvad der sker efter døden. Jeg begynder med at definere, hvad den fysiske død er ifølge Bibelen, og derefter omtaler jeg tre typiske tolkninger af, hvad der sker med den døde.

1) Døden

Bibelen beskriver tre former for død: Den fysiske, den åndelige og den evige død. Den fysiske død er en adskillelse af sjæl og legeme. Den åndelige død er adskillelse fra Gud, og den skyldes menneskets synd. Den evige død er den endelige adskillelse fra Gud, og denne adskillelse skyldes menneskets synd. Vi skal her se nærmere på den fysiske død. Den består i en adskillelse af sjæl og legeme, og den skyldes synden. Mennesket er en enhed af sjæl og legeme. Vi taler om en psykosomatisk enhed, men ved døden adskilles sjælen fra legemet. Sjælen er den immaterielle bestanddel. Kroppen er den materielle bestanddel af mennesket, og på grund af denne adskillelse dør kroppen. Jeg vil nævne nogle eksempler fra Bibelen, der viser, at døden er adskillelse af legeme og sjæl. I de følgende eksempler bruges der "ånd" og "sjæl", som i denne sammenhæng betyder det samme. Jer 15,9: "Moderen til syv børn sygnede hen, hendes liv ebbede ud". På Hebraisk står der, at "hun udånder sin sjæl". Ved døden forlader sjælen kroppen. Da Jesus dør, råber han: "Fader, i dine hænder betror jeg min ånd" (Luk 23,46). Ved døden forlader "ånden" kroppen. Paulus kan beskrive døden som en rejse bort fra legemet og hjem til Herren. 2 Kor 5,8:

*Men vi er ved godt mod og vil hellere bryde op fra legemet
og have hjemme hos Herren.*

Døden er sjælens adskillelse fra kroppen. Her bruger Paulus ikke "ånd" eller "sjæl" men "vi". Det er med til at fortælle, at vores "jeg" eller vores "person" er knyttet til ånden eller sjælen.

2) Hvad sker der efter døden?

Den fysiske død er en adskillelse af sjæl og legeme, og jeg går videre til spørgsmålet om, hvad der sker efter døden. Der er tre klassiske tolkninger.

a) De døde opstår i dødsøjeblikket

Ifølge den første tolkning opstår man i dødsøjeblikket. Luther har sagt: "Så snart dine øjne lukkes, vil du blive opvakt. Tusind år vil være, som havde du sovet en lille halv time." Den troende opstår, når han dør. I denne tolkning afviser man en mellemtilstand, som dækker perioden fra den enkeltes død og frem til opstandelsen. Man kunne da spørge: hvordan skal det forenes med, at opstandelse

og dommen først finder sted ved tidernes ende? Det forklarer man med, at tiden hører den skabte verden til, og at tiden ikke eksisterer for de døde. Derfor kan man fastholde begge perspektiver, nemlig at opstandelsen finder sted ved genkomsten, og at opstandelsen finder sted i dødens øjeblik. Nogle vil forklare det på den måde, at døden er en form for søvn, og at tidsopfattelsen er suspenderet i søvnen. Forudsætningen for denne tolkning er, at mennesket er en enhed, og at sjæl (ånd) og legeme ikke er to bestanddele af mennesket. Dette er den bibelske forståelse, og hvis man taler om to bestanddele, tænker man græsk og ikke bibelsk. Mennesket er en enhed, og sjælen eller ånden kan ikke eksistere uden legemet. Derfor må vi opstå i dødsøjeblikket. Dette er tankegangen bag denne tolkning.

Kritik

Der er en hel del rigtigt i dette. Hovedlinjen i det bibelske menneskesyn er, at mennesket er en sjælelig-legemlig enhed. Mennesket er beskrevet og opfattet som en enhed. Det betyder, at det ord, der svarer til vores ”sjæl” (*psykē*) beskriver det hele menneske set i relation til menneskets indre. ”Sjæl” er mennesket set indefra som et villende, tænkende og følende menneske. Det betyder, at det ord, der svarer til vores ”legeme” eller ”krop” (*sōma*) oftest beskriver det hele menneske set i relation til den omgivende verden. ”Legeme” er det hele menneske set udefra i dets aktivitet og handlen i verden og i dets påvirkning fra denne verden. Dette er hovedlinjen, men der er en del steder, der beskriver mennesket som bestående af to bestanddele nemlig sjæl og legeme. Jeg har nævnt nogle steder, der fortæller, at sjæl og legeme adskilles ved døden. Dette viser, at de kan adskilles, og at sjælen er en adskilt del. Men der er også Matt 10,28. Her siger Jesus:

*Frygt ikke dem, der slår legemet ihjel, men ikke kan slå sjælen ihjel,
men frygt derimod ham, der kan lade både sjæl og legeme gå fortabt i helvede*

Her taler Jesus om, at legeme og sjæl kan adskilles, for det er muligt for mennesker at slå legemet ihjel uden at dræbe sjælen. Det viser, at mennesket består af to bestanddele: legeme og sjæl.

b) Alle sendes til dødsriget

Ifølge den anden tolkning sendes både troende og ikke-troende i dødsriget. Når et menneske dør, går det til dødsriget. Dødsriget er et midlertidigt opholdsted, og dødsriget skal holdes adskilt fra Helvedet, som er det endelige opholdssted for de døde ikke-troende. I denne tolkning mener man, at dødsriget er opdelt i to afdelinger. I den ene afdeling samles de troende. Denne afdeling kaldes med et billedligt udtryk for ”Abrahams skød” eller for ”paradis”. Her venter de troende på opstandelsen til liv. I den anden afdeling samles de ikke-troende. Dette sted er et pinested for de, der har afvist Gud. I denne afdeling venter de ikke-troende på opstandelsen til dom.

Kritik

Denne forståelse er i høj grad baseret på lignelsen om den rige mand og Lazarus (Luk 16,19-31). Man tolker den som en faktisk beskrivelse af dødsriget, som da har to afdelinger. Lignelsen kan imidlertid ikke bære denne tolkning. I lignelsen siges det udtrykkeligt, at den riges sjæl kommer i dødsriget (vers 23). Det sker som straf. Men der står ikke i lignelsen, at Lazarus kommer i dødsriget. I kontrast til den rige bæres Lazarus af engle til Abrahams skød. Der er nogle detaljer i lignelsen, der skal gøre os meget varsomme med at tolke lignelsen som en realistisk beskrivelse af tilværelsen efter døden. På et tidspunkt beder den rige om, at Abraham vil sende Lazarus, så han kan dyppe sin finger i vand og læske hans tunge (vers 24). Men Lazarus er død og har ikke nogen krop og ikke nogen finger! Den rige er ligeledes død og har ikke nogen tunge! Omtalen af finger og tunge advarer os mod at læse lignelsen som en realistisk beskrivelse af forholdene i dødsriget.

c) De døde ikke-troende sendes i dødsriget, og de døde troende er sammen med Jesus i paradiset

Ifølge den tredje tolkning sker der en adskillelse mellem troende og ikke-troende i dødsøjeblikket, og ligesom i den anden tolkning opererer man med en mellemtilstand. Argumenterne for denne tolkning er følgende.

1) Den fysiske død er en adskillelse af sjæl (ånd) og legeme. En mellemtilstand er derfor mulig. Åb 6,10 viser, at de døde befinder sig i tiden. Vi hører om de kristne martyrer, der venter og råber. Åb 6,10:

*Hvor længe, hellige og sanddru hersker, skal det vare,
før du dømmes og hævner blod på dem, der bor på jorden?*

Det handler om dommens dag, og den venter martyrerne på. De lever i tiden.

2) Der finder en adskillelse sted i dødsøjeblikket. Vi har nogle klare udsagn, der viser, at dødsriget er et sted for de ugudelige. Matt 11,23 fortæller, at Kapernaums indbyggere styrtes i dødsriget, når de dør. Det sker som straf (vers 21-22). Dødsriget står som modsætning til himlen, som er det sted, hvor de troende samles, når de dør. Dødsriget er et opholdssted for de uretfærdige (4 Mos 16,31-33 og Es 14,14-15). Vi har nogle klare udsagn, der fortæller at de troende skal være sammen med Jesus. Bibelen bruger en række forskellige udtryk til at beskrive, hvad der sker med den troende, når han dør. Om røveren på korset hedder det i Luk 23,43:

Sandelig siger jeg dig: I dag skal du være med mig i Paradis

I dødsøjeblikket bringes den troende til Paradis, og Paradis er et andet ord for himlen. I ApG 7,59 står der:

Så stenede de Stefanus, mens han bad: Herre Jesus, tag imod min ånd.

I dødsøjeblikket står Jesus og venter på at tage imod vor sjæl eller ånd. Vi er da hos ham. I 2 Kor 5,8 beskriver Paulus det at dø som en rejse bort fra legemet og have sit hjem hos Herren:

*Men vi er ved godt mod og vil hellere bryde op fra legemet
og have hjemme hos Herren.*

I dødsøjeblikket er vi hos Herren. Dér har nu vores hjem. I Fil 1,23 står der:

*Det trækkes i mig fra begge sider:
Jeg længes efter at bryde op og være sammen med Kristus,
for det er langt det bedste*

Det at dø er det samme som at være sammen med Kristus. I dødsøjeblikket forenes vi med Kristus og er sammen med ham. I lignelsen om den rige mand og Lazarus bruges billedet "Abrahams skød" om himlen eller Paradis. I Hebr 12,22-24 anvendes "det himmelske Jerusalem", og i Åb 6,9 har vi udtrykket "under alteret", idet Johannes

*så under alteret sjælene af dem, der var myrdet på grund af Guds ord
og det vidnesbyrd, de holdt fast ved*

"Under alteret" er et andet ord for himlen eller Paradis.

Når den troende dør, kommer hans sjæl i Paradis. Med lignelsens billedsprog bæres vi i dødsøjeblikket af engle til Abrahams skød. Abraham er i himlen, i Paradis. Alle disse forskellige ord og vendinger beskriver den samme sag og beskriver, hvor de troendes sjæle befinder sig frem til Jesu genkomst: Vi er sammen med Kristus. Dette fællesskab med Kristus er rigere end det fællesskab med Kristus, vi oplever i her i livet. Det fremgår af Fil 1,23, hvor Paulus skriver, at det er langt bedre at bryde op fra dette liv og være sammen med Kristus. Den døde troende lever, fordi han lever sammen med Kristus.

De forskellige udtryk for denne forening med Kristus i mellemtilstanden forudsætter, at vi efter døden lever videre som personer, og dvs. med en intakt person-identitet. Dette bekræftes også af et sted som Åb 6,10, hvor vi hører om martyrerne, der venter og råber:

Hvor længe ... skal det vare, før du dømmer ...

Martyrernes venten og råb viser, at den døde troende lever videre som en person med bevidsthed om sig selv og om verdenen, og at han er besiddelse af erindring, intellekt, sanser og følelser. Det fortæller, at sjælen eller ånden, som lever videre efter døden, kan defineres som vores "jeg" eller "person".